

De Kerk staat buitenspel en ze beseft het niet

Jan Dumon over de crisis in de wereldkerk

Pieter-Jan Vanstockstraeten

LEUVEN - Ballast laten vallen en tegendraadse meningen toelaten. Alleen zo kan de Kerk weer relevant worden, zegt Jan Dumon.

Als secretaris-generaal van de Pauselijke Missiewerken van Sint-Petrus Apostel is Jan Dumon een van de hoogst geplaatste Belgen in Vaticaanse dienst. Hij houdt kantoor in een prachtig palazzo met uitzicht op de Piazza di Spagna, maar hij reist vooral de wereld rond. Dumon is niet het type van de volgzame kerkbestuurder. Integendeel, zijn analyse van de crisis die de Kerk doormaakt, is snoeihard.

Hoe groot is de crisis in de Kerk?

'Ik spreek nu over de internationale Kerk. Daarover durf ik zonder aarzelen te zeggen: de crisis is groot. In onze moderne communicatiemaatschappij gaan de evoluties razendsnel. Het is een illusie te denken onze wereld nog opgedeeld kan worden in een leergezag en een luisterende massa. Maar dat is nog niet doorgedrongen in onze Kerk. Hoewel er veel vitale gemeenschappen zijn, blijft de institutionele Kerk vaak wereldvreemd en autoritair. Men zegt soms wel eens dat de communicatie van het Vaticaan traag is. Wel, ik denk dat communicatie, in vergelijking met de rest van de besluitvorming in Rome en het inspelen op culturele veranderingen, razendsnel is. Ik zie onze Kerk op veel terreinen in buitenspelpositie staan. Maar toch zal de fanclub juichen om de mooie goal die - in hun ogen - gemaakt werd. Want zij is er natuurlijk van overtuigd dat het geen buitenspel was.'

'Voor Vlaanderen ben ik redelijk hoopvol: ik denk dat de Kerk hier uit haar fouten leert en dat er dus nieuw leven mogelijk is.'

Wat moet de Kerk doen om uit buitenspel te komen?

'In de eerste plaats zich bewust worden van haar positie. Ballast laten vallen en zich concentreren op de kern van de Bijbelse traditie. Daar komt het op aan. Alles heeft te maken met een, ik durf het woord bijna niet uit te spreken, te fundamentalistische interpretatie van de eigen traditie. Je moet erg opletten met zogenaamde eeuwige waarheden. We ergeren ons vaak aan de

fundamentalistische moslims, maar eigenlijk zijn wij niet anders. En dan kom je in crisis als helder denkende, wijze en gelovige mensen zeggen: hier klopt iets niets, hier zou onze Kerk toch een andere richting uit moeten.'

Het Vaticaan luistert niet naar zijn wijze mensen?

'Onze Kerk heeft een autoritaire structuur, met aan de top een uitgebreide hofhouding. daarin riskeer je meer vleiers dan raadgevers te krijgen. Dat is mij vanaf het begin opgevallen in het Vaticaan: er wordt niet gebrainstormd, tegendraadse meningen worden zelden uitgesproken. En zo raak je natuurlijk nooit vooruit. Gelukkig zijn de plaatselijke kerken op dat vlak veel opener. Het grote voordeel van dat sterke, centrale gezag is natuurlijk wel dat je uit één mond kunt spreken. Zeker in een geglobaliseerde wereld is dat een troef.'

De functie van paus moet dus niet afgeschaft worden?

'Nee, maar hij zou veel minder bevoegdheden mogen hebben. In ons kerkelijke systeem is hij tegelijk wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht. Als er nu één moment van luciditeit in onze geschiedenis is geweest, dan was het wel toen de scheiding van de machten werd ingevoerd. Waarom zou dat in de Kerk niet kunnen? In elke onderneming is het essentieel dat ze input krijgt uit onverwachte hoek. Buitenstaanders kunnen aangeven wanneer je alleen nog voor de eigen groep relevant bent. Om uit de crisis te raken, zouden plaatselijke kerken ook veel meer autonomie moeten krijgen. Als vrijwilligersbeweging kan de Kerk echt wel tellen, alleen ziet men dat nauwelijks nog omdat de institutionele koepel - of de instorting ervan - alle aandacht opeist.'

In onze enquête zegt 70 procent van de Vlaamse priesters dat ze het niet eens zijn met Léonard. Verbaast u dat?

'Eerlijk, ik denk dat die priesters het voor 90 procent eens zijn met Léonard, want ze delen hetzelfde geloof. Maar de negatieve houding heeft vooral te maken zijn focus op de controversiële onderwerpen, die volgens mij helemaal niet belangrijk zijn in het volledige pakket dat wij als Kerk aan te bieden hebben. Maar je krijgt natuurlijk wel de indruk dat we te maken hebben met een aartsbisschop die alleen nog door zijn eigen fanclub gevolgd wordt. Het grote probleem is dat ook de institutionele Kerk zich te veel op die controverses concentreert.'

Welke controversiële onderwerpen bedoelt u precies?

'In onze christelijke traditie gaat het om een visie op leven en samenleven. En daarbij speelt de band met het onuitspreekbare of het mysterie de belangrijkste rol. Het gaat om de band met een God die een bondgenoot is van het goede leven van de mens. Daar komen ethische perspectieven bij, maar dat mag niet verworden tot een geheel van regels over moeilijke kwesties zoals alles wat het begin en het einde van het leven aangaat, alles wat nieuwe biotechnologieën betreft, alles wat met seksualiteit te maken heeft. Als je je als religie precies daarop focust en er bijna een identiteitskwestie van maakt, dan is het gevaar groot dat de mensen je daarmee gaan vereenzelvigen. En we moeten de schuld daarvoor echt niet op de media steken. Natuurlijk pikken de media er de pikante elementen uit. Dat is nu eenmaal de taak van de media, want "man bijt hond, is nieuws, en niet omgekeerd.'

Moet de Kerk dan zwijgen over abortus, euthanasie of bio-ethiek?

'Nee, maar ze moet er geen geïsoleerde verklaringen over afleggen. Onlangs zag ik de reportage van Phara de Aguirre over de laatste dagen van Bart Verbeeck, die via palliatieve sedatie stierf. Kijk, in zo'n debat kunnen we stappen, en kunnen we vragen opwerpen. Ik zou dan zeggen: "ik weet ook niet precies wat kan en niet kan". Maar tegenover de stem die over levenskwesaties zegt dat alles moet kunnen en dat meteen in de praktijk wil brengen, zou ik de stem plaatsen die oproept tot zorgvuldigheid. Niemand zal je dan onnozel vinden. Dat is een heel andere instelling dan meteen roepen wat allemaal niet mag, want dan luistert geen hond.'

Moet de Kerk kunnen zeggen: we hebben in sommige omstandigheden begrip voor abortus of euthanasie?

'Veel christenen en priesters vangen mensen op na een abortus, zonder de persoon te veroordelen. Dat doet niets af aan de overtuiging van de kerk dat het beginnende en het eindigende leven absoluut gerespecteerd moet worden. Het lijkt mij niet wijs de indruk te wekken alsof respect voor het leven alleen op deze terreinen in het geding is. Toch vind ik het belangrijk dat er op onze planeet instanties zijn die tegengas geven bij onze westerse drang om alles, ook het leven zelf, te manipuleren.'